

Čedomir Čupić
ODA POZIVU
– Značaj i smisao poziva –

BESEDA NA OTVARANJU ŠKOLSKE 2015/2016.
GODINE NA UNIVERZITETU U BEOGRADU
– FAKULTETU POLITIČKIH NAUKA

Danas ste ušli u hram nauke, profesije i učenja. Hram koji ste izabrali i u izboru dobili svoje mesto. Unosite u njega svežinu i dah proleća mladosti. Pred Vama je čovek i profesor u jeseni života. Ovde se spaja jesenje iskustvo i opojni prolećni vihor mladosti. Ovo je datum koji svake godine označava početak akademskog života nove generacija i generacija koje su već na Fakultetu. Dan izuzetno značajan za vas i vašu profesionalnu budućnost, za akademsku instituciju, ali i za dobro uređen poredak u društvu i državi. Vi ste nova kolona željna znanja, snažne volje, povišene strasti i pune srčanosti koja kreće u osvajanje znanja, profesionalnih standarda i veština koje će bitno određivati Vaš život, ali i život zajednice.

Poziv je nešto veće od profesije jer pored profesionalnih standarda ugrađuje unutrašnji žar, uzvišenost, oduševljenje i radost u obavljanju odabrane struke. Poziv podrazumeva da u vama, istovremeno i podjednako, prebivaju moć znanja i moć savesti. Ljudi od poziva moćna znanja koriste na jedini pravi način – način koji određuje i meri vaša savest. Ljudi od poziva nisu stručnjaci bez savesti. Savest je mera i uput za njihovu profesiju. Nema te naredbe, prisile, ucene ili nagovora koja bi ljude od poziva privolela da urade nešto što je stručno, ali u raskoraku s logikom poziva i savešću, odnosno moralnom kulturom. Kod takvih ljudi znanje i karakter su usklađeni, harmonični.

Ovladavanje pozivom, odnosno profesijom, podiže nivo razvijenosti ličnosti. Ona s pozivom dobija potpun identitet i integritet. Profesionalni odnos prema pozivu je da se živi za njega, ali istovremeno da se živi od njega. Živeti za poziv znači pronaći unutrašnji sadržaj i smisao života. Poziv postaje smisao postojanja i opstojanja. Živeti od poziva znači uspeti na osnovu sopstvenih sposobnosti, znanja, veština, nešto korisno raditi da bi se pošteno od toga moglo zaraditi.

Utemeljenje i življenje poziva zahteva strpljenje i vreme. Strpljivi u vremenu stižu do cilja. Nestrpljivi i oni koji ne vode računa o vremenu u kojem žive na kraju su veliki gubitnici.

Živimo u vremenu velikih ljudskih kriza na celoj planeti. Naša kriza je još teža jer je proizvod rušenja starog poretka, a novi je još u povoju i previranju. Danski veliki samotnjak filozof Seren Kjerkegor sjajno je opisao to stanje: „Nigde ne mogu naći uporište, kao vodena sam ptica, nigde ne nalazim, na uzburkanoj pučini, mesto na kojem bi se mogao spustiti“.

Tokom studiranja i sticanja poziva budite mnogo duhovno žedni. Tako ćete sačuvati životni eros i estetikos. Imaćete osećaj uzvišenosti, a kroz život ćete ići uspravno. Kod poziva važi ono što je jedan pisac zapisao – ako „ne može da se sija onako trajno kao sunce, može bar da zablista kao meteor“.

Ova civilizacija izaziva ljude svojim razvijenim potrebama. Trka za zadovoljenjem potreba može da vam zadovolji požudu i učini trenutni užitak, ali ne i glavu. Jedan mudrac je izrekao: „Oni ne mogu da žive praznih ruku, a ja ne mogu da živim prazne glave“. Tokom duhovnog uzdizanja, znajte, potrebne su materijalne žrtve.

Vi ćete se tokom studiranja baviti mislima. Misao je kao munja, zato je neukrotiva. Munje će vas pogađati, a neukrotivost pratiti. Neka vam tokom studiranja ove munje izleću iz glava i obasjavaju naše nebo. Za toliko ćemo biti svetliji, prosvetljeniji, bolji i lepši. Život traži i istinu i iluziju, a učeći spajate i jedno i drugo.

Čuvajte se loših osećanja – zavisti, mržnje i osvete. I kad imate potrebu da se osvetite neka ona bude onakva kakvu je Niče preporučio: „Moj način osvete sastoji se u tome da za glupošću što je pre moguće pošaljem jednu mudrost, i tako je čovek možda još stigne“. Čuvajte se ograničenih i glupih ljudi jer iz njihovih očiju mržnja isijava, a sa usana otrovna pena lipti. Čuvajte se laži – ona donosi nesreću. Tamo gde dominira laž, nesrećna je stvarnost, a još nesrećniji ljudi i njihove zajednice. Istina često i žestoko boli, ali zato potresa čoveka iz temelja i uzbuđuje ga kao nešto što je neodoljivo – lepota.

Iznad ulaza u ovu našu civilizaciju i kulturu stoji Eshilov natpis – „Patnja pamet rađa“. Drugim rečima, onaj ko ne pati taj ne misli. Najdublji bolovi i najdublje misli idu zajedno. Dostojevski je dobro zapisao da se u patnji rađaju ideje. Najdublja patnja pretvara se u najuzvišeniju istinu. Iz dubine očaja vadi se biser istine. Zapamtite – misao se rađa u telesnoj i duševnoj pogođenosti, u bolu i rani koja krvari. Kada gubimo, mi patimo, kupamo se u bolu i tek tada počinjemo da cenimo ono što smo imali, a potom olako izgubili. Drugim rečima, u istinu se ulazi kroz vrata patnje i bola.

Još jedna pouka o kojoj treba da vodite računa i tokom boravka u ovom hramu, a kasnije na vašim životnim stazama – da u nama žive sva životna vremena i nevremena. Istovremeno s nekim dobrim životnim vremenima, sačekivaće Vas povremeno prepreke od bura i orkana. Te prepreke su životna iskušenja. One će se odvijati i u ovom malom periodu dok budete gazili stazama

prosvćenja. Profesori nisu anđeli, nego često kombinacija anđela i zmajeva, a i poneki đavo u njima čuči. Sve to uračunajte da bi stekli veliko strpljenje i otpornost. Samo ako tako budete prišli studiranju, vaš je cilj na dohvatu.

Dok učite družite sa svim vremenima – prošlim, sadašnjim i budućim. Dok sedite u hramovima knjiga iza vaših leđa kucaju na vrata Vašeg mozga da uđu prošli, sadašnji i budući mislioci. Biblioteke su najbolji primer susreta svih vremena. Dok studirate, a verovatno i kasnije kada ostvarite vaš poziv, stalno ste u buri, ali kako bi rekao Viktor Igo „šta me se tiče bura kad ja imam kompas, i šta me se tiče događaji kada imam savest“. Čuvajte se da zbog zavisti ne postanete – sitne duše, jer upravo krupne ideale ruše sitne duše.

Vi sebe izgrađujete, a u izgradnji stvarate. Stvarnost je onakva kakvom je stvorite. Vaš život je onakav kakva je Vaša stvarnost. Kami je to lepo iskazao: „Stvarati znači dvaput živeti“. Zato stvarajte da bi život umnožili. Ne zaboravite da stvaranje nije moguće bez deljenja. Nesebično delite da bi svoje stvaranje umnožavali u drugima. Ti i ja tek čini celinu.

Pogledajte uvek oko sebe, videćete da je mnogo ludosti oko nas. Ludost često prekrije pamet. Haksli je upozoravao: „Čoveka boli kad vidi kako je neiskvarena pamet nemoćna“.

Dok učite, veliki deo Vašeg života odvijaće se u samoći. Vaša samoća je stvar vašeg izbora, a ne nužnosti. Inače u životu samoća nije stvar izbora, nego nužde. Učeći i zaljubljujući se u knjige, nauku i poziv u vašu dušu ulaziće nemir, a srce će se otvoriti i navalice „misli slične živim izvorima na kojima se golubovi napajaju“ kako je to sjajno izrekao Anatol Frans. Učenje je kao napajanje dva goluba, njihovo vezivanje i trajno ljubljenje.

Na žalost, danas je u nauci zavladao tehnicizam u obliku ogoljenog racionalizma i metodološkog redukcionizma. To je posebno tragično, ali i farsično, u društvenim naukama. Široka, visoka i duboka znanja u toj vrsti tehnicističkog redukcionizma ništa ne znače. Enciklopedičnost se smatra nepotrebnom. Stručnjaci bez širokih pogleda i uvida, međutim, samo su ljudi koji se ustručavaju – struke bez poznavanja smisla ljude sasušuju. Od njih prave hladne, ponekad i opasne pojedince – spremne za razne vrste upotreba i zloupotreba.

Zavladala je logika minimalizma u nauci. Nastupilo je svojevršno slepilo prema erudiciji i kritičkom mišljenju. Naukom i profesijama vlada tiranija beznačajnosti. Ljudi od velikog znanja odbacuju se kao suvišne i nepotrebne stvari. Tehničari u nauci uspostavili su apsolutizam naučnih sažetaka. Sve se svodi na kratke i tehničke rečenice uputstava. To nije nije ništa drugo nego teror suvoće i nemaštovitosti. Nastupilo je vreme gubitka sočnih inspiracija, maštovitosti, širokih vidika, beskonačnih visina i okeanskih misaonih dubina. Nauka je svedena ne na težnju za uvidom u stvarnost kakva ona jeste i kakve su njene mogućnosti, već na tumaranje i na krpljenje stvarnosti.

U naučnoj produkciji nastupio je teror SCI lista, poslednjih tekstova objavljenih u časopisima najnovijih datuma i godišta. Bez uvida šta oni donose i kakvog su kvaliteta. Naučni pogled sveo se u tom tehniciziranom, nema-

štovitom svetu na jalovi „copy“ pogled. Sve je to svojevrsni tehnicizam tehničara u nauci i naučnih marginalaca. Na žalost, postmodernizam otvorio je i postidiotizam.

Vi koji ste se opredelili da steknete znanja iz političkih nauka i srodnih disciplina, krenuli ste da se osposobite za važne javne poslove koji pokazuju u kakvoj zajednici živimo i kakav kvalitet života stvaramo. To se ne može učiniti bez velikih napora, bez velikih odricanja, sa širokim i dubokim uvidom u postojeća znanja i kritičkim pristupom. Samo visoko osposobljeni mogu braniti struku, nauku i poziv. Vi ćete sutra, stručno i naučno, potpomagati ili odmagati, najveće ideale slobodnog života, kao što su: istina, pravda, dobro i solidarnost. Budete li se pridržavali ovih visokih mera i načela, odbranite i lako nositi logiku poziva i ono što ste naučili u ovom gnezdu u koje ste se danas uselili. To će ujedno biti i odbrana nauke i ove institucije, opravdanje za njeno opstajanje i razvijanje. Vaša srčanost, žestoka volja, radoznala duša i otvoreni duh doprinosiće da se svi bolje osećamo i da ono što se od nas očekuje uradimo.

Ove nauke, i profesije koje one grade, brane se i time što se ne opravdava niti legitimiše ništa što nije podvrgnuto saznavim i moralnim sudovima. Svako opravdavanje mimo saznavnog i moralnog, izneveravanje je profesije i poziva, a samim tim i svoje ličnosti i života.

U ovoj akademskoj zajednici razvijaju se različita mišljenja i pogledi, množe ideje, poštuju raznovrsnost znanja i insistira na moralnoj kulturi. Spoj znanja i karaktera dostojan je divljenja. Šta god da radite, uvek gledajte da ne izgubite lično moralno zdravlje, jer kada ga izgubite, izgubili ste i dostojanstvo sopstvenog življenja.

Unesite u vaše učenje i u ovu akademsku zajednicu mladalačku razdražanost, veselost i smeh, a mi profesori trudićemo se da vam pružimo različite poglede, uvide, pristupe i damo ključeve da se slobodno krećete ljudskim duhovnim tokovima i praktičnim znanjima i da sve što učite bolje razumete i još bolje upotrebite. Neka i vaša generacija da doprinos ovom gnezdu slobodnog mišljenja i ishodištu uspravnog hoda. Delujte razumno i razborito, racionalno i efikasno, a ponašajte se uljudno i lepo. Na kraju, požeću vam da od sada učite i ljubite strasno. Nema nikakvog dela, pogotovo velikog, bez velike strasti!